

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9

DOI: 10.31891/2307-5740-2018-260-4-241-245

ПОПЛАВСЬКА О.В.,
ГРИЦАЮК М.В.

Хмельницький національний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті наведено та структуровано етапи розвитку світового господарства та охарактеризовано передумови формування світового господарства як цілісної системи. Наведено основні показники для визначення та узагальнення результатів господарської діяльності та стану економіки в цілому. Проведено порівняння валового внутрішнього продукту на душу населення для країн світу з розвинутою економікою за 2014–2017 роки з метою його детального вивчення та визначення особливостей розвитку світового господарства цих країн, на основі чого сформовано сучасні тенденції розвитку світового господарства.

Ключові слова: світова економіка, інтеграція, глобалізація, світове господарство, ВВП на душу населення.

POPLAVSKA O.V.,
GRITSAYUK M.V.

Khmelnitskyi National University

MODERN TRENDS FOR DEVELOPMENT OF THE WORLD AGRICULTURE

The article presents and structures the stages of development of the world economy and describes the preconditions for the formation of the world economy as a whole system. The main indicators for determining and generalizing the results of economic activity and the state of the economy as a whole are presented. The comparison of Gross Domestic Product per capita for the countries of the world with the developed economy for 2014-2017 years has been made, with the purpose of its detailed study and definition of the peculiarities of the development of the world economy of these countries, on the basis of which the current trends of the world economy have been formed. For the modern period of international economic development, the wide involvement of countries in international relations is characteristic. This is due to the fact that the scale of modern production has expanded the national framework. Cooperation with other countries, participation in the international division of labor and exchange is essential for the maintenance and development of national production. In parallel with the international division of labor, processes such as the internationalization of production, the growth of the level of openness of national economies, the development of integration processes, the development and strengthening of regional international structures, which became the basis for the formation of the world economy, are intensified. The purpose of the article is to study, study and discover world-wide trends and peculiarities of the world economy. The purpose of the article can be achieved by carrying out the following tasks: studying the stages of development of the world economy, research of economic indicators with which it is possible to determine the results of economic activity and the state of the economy as a whole; carrying out an analysis of the GDP per capita dynamics for economically developed countries on the basis of which the formation of the main trends of the world economy.

Key words: global economy, integration, globalization, world economy, Gross Domestic Product per capita.

Вступ. Для сучасного періоду міжнародного економічного розвитку характерне широке залучення країн у міжнародні взаємозв'язки. Це пов'язано з тим, що масштаби сучасного виробництва переросли національні рамки. У міжнародних масштабах переміщуються не лише товари, а й фактори виробництва, насамперед капітал та робоча сила. Охопленою сферою стала не лише сфера обігу, а й сфера виробництва. Для підтримання і розвитку національного виробництва стає необхідною взаємодія з іншими країнами, участь у міжнародному поділі праці та обміні. Паралельно з міжнародним поділом праці посилюються такі процеси, як інтернаціоналізація виробництва, зростання рівня відкритості національних економік, розвиток інтеграційних процесів, розвиток і зміцнення регіональних міжнародних структур, що стало основою формування світового господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед провідних вітчизняних науковців, які досліджують проблеми світової економіки, слід виділити Ю.В. Барсук, І.С. Дзигаленко, Д.О. Труфанова, І.І. Набок, І.Е. Жадан, А.С. Бондарюк, Ю.В. Лудінова та ін., однак незважаючи на значний науковий доробок питання тенденцій світового господарства на сьогодні досі залишається актуальним.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження, вивчення та аналіз загальносвітових тенденцій та особливостей світового господарства. Мета статті може бути досягнута шляхом виконання наступних завдань: вивчення етапів розвитку світового господарства, дослідження економічних показників, за допомогою яких можливо визначити результати господарської діяльності та стану економіки в цілому; проведення аналізу динаміки ВВП на душу населення для економічно розвинутих країн світу за 2014–2017 роки на основі формування основних тенденцій розвитку світового господарства.

Основна частина. Світове господарство – це глобальний економічний організм, структурними елементами якого є національні економіки, котрі знаходяться в мобільних взаємозв'язках і взаємозалежності та підпорядковані об'єктивним ринковим законам безпосередньо у сфері виробництва [1].

У науковій, науково-методичній літературі можна зустріти ряд підходів до етапізації розвитку світового господарства. Одні дослідники відносять його виникнення до часів Римської імперії, інші – до періоду великих відкриттів XV–XVII століть. На нашу думку, світове господарство як соціально-економічний суб'єкт зароджувалося ще за часів первісних суспільств і пройшло на своєму шляху ряд етапів (рис. 1).

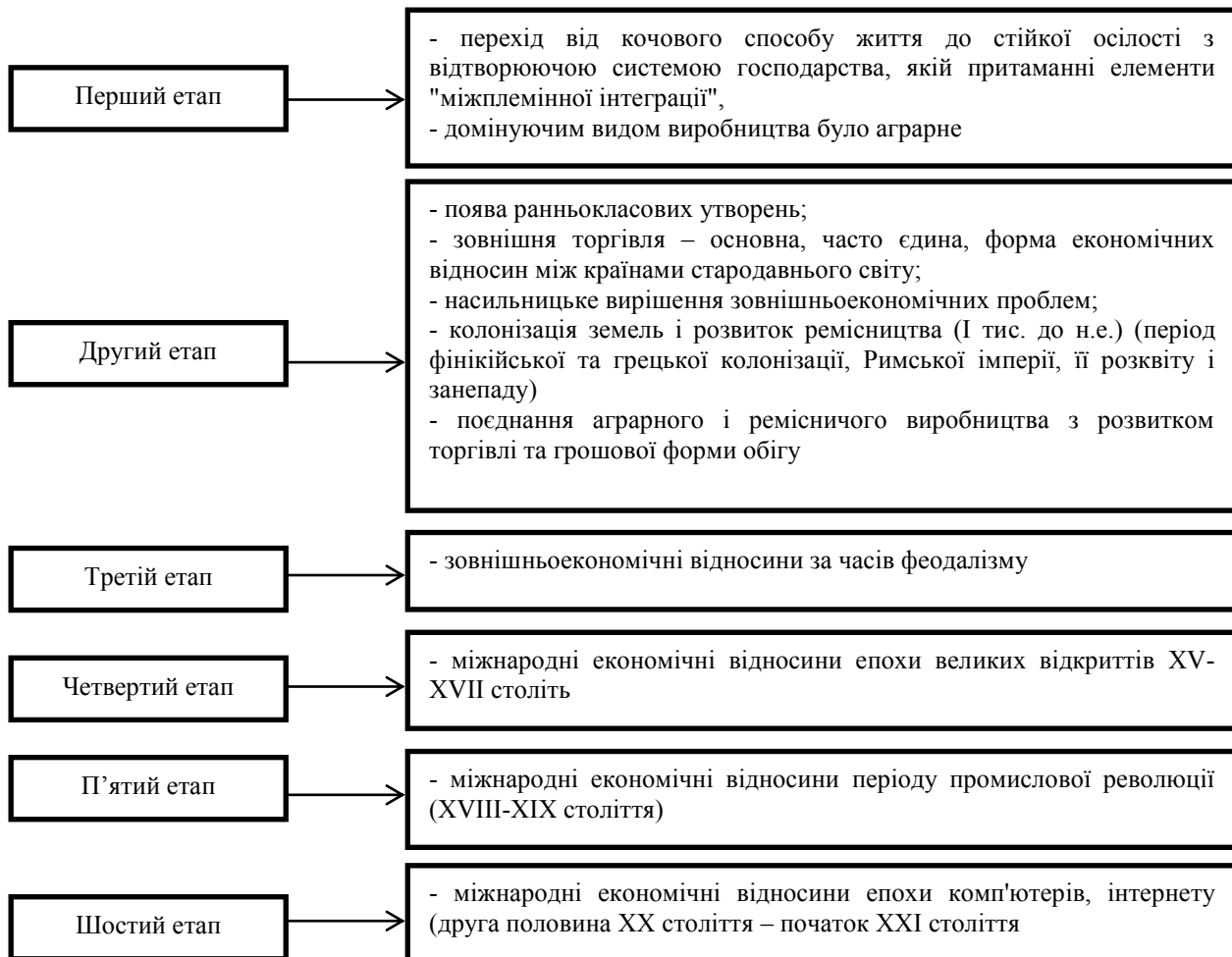

Рис. 1. Етапи розвитку світового господарства

Як цілісна система світове господарство сформувалося в кінці XIX століття. Цьому передувало:

- завершення епохи географічних відкриттів, коли практично всі "білі плями" зникли з карти Землі;
- закріплення територій землі за одним із національно-державних утворень;
- визнання цього утворення (всіма або майже всіма) державами [1].

Регулюють світове господарство заходами національної та міждержавної економічної політики. У межах світового господарства економіка окремих країн стає все більш відкритою й орієнтованою на міжнародне економічне співробітництво.

Кінець XX і початок XXI ст. є періодом формування нової системи світового господарства з властивою їй ієрархією національних економік у міжнародному поділі праці та на міжнародному ринку факторів виробництва. Основною її рисою все більше стає не суперечність, а тенденція до співробітництва і взаєморозуміння. Нівелюються, зближуються економічні рівні розвитку різних країн.

Інтернаціоналізація виробництва під дією НТР створює таку ситуацію, коли країнам вже не вигідно мати виключно все "своє виробництво". Інтегруючись у світове господарство, країни прагнуть знайти і знаходять там свою комірку. Дослідження закономірностей формування міждержавних зв'язків, їх розвиток дає змогу зробити висновок про те, що прагнення до створення єдиного планетарного ринку капіталів, товарів та послуг, економічне зближення й об'єднання окремих країн у єдиний господарський комплекс є генеральною тенденцією розвитку світового господарства [2].

Провідні положення у світовому господарстві в даний час займають сім найбільш промислово розвинених країн: США, Японія, Канада, Німеччина, Франція, Великобританія і Італія. На їх частку

припадає понад 80% промислового виробництва групи промислово розвинених країн (ПРС) і близько 60% всього світового промислового виробництва, відповідно 70 і 60% виробництва електроенергії, понад 60 і близько 50% експорту товарів і послуг.

Аналіз ретроспективних показників світової економіки в цілому за останнє сторіччя вказує на нерівномірність світового економічного розвитку. До важливих для світової економіки параметрів належать показники: чисельність зайнятих, тривалість життя населення, смертність і народжуваність. Найважливішим показником, що узагальнює результати господарської діяльності та стану економіки, служить обсяг внутрішнього валового продукту (ВВП), а також деякі пов'язані з ним індикатори: динаміка приросту ВВП; ВВП на душу населення; ВВП, розрахований через паритет купівельної спроможності, показники світової торгівлі та ін. Згідно зі статистичними даними основний приріст світового валового продукту і зовнішньої торгівлі відбувався у другій половині ХХ століття. Наведемо динаміку темпів зростання ВВП на душу населення для країн з розвинутою економікою за 2014–2017 роки.

Таблиця 1

Динаміка темпів зростання ВВП на душу населення за 2014–2017 роки (на основі [3])

Країна	Сума ВВП на душу населення, \$				Темпи зростання, %		
	2014	2015	2016	2017	2015/2014	2016/2015	2017/2016
Люксембург	92049	103187	103286	106374	112,10	100,10	102,99
Швейцарія	58087	82178	60365	61422	141,47	73,46	101,75
Норвегія	66937	76266	69807	71831	113,94	91,53	102,90
США	54597	55904	57559	59501	102,39	102,96	103,37
Австралія	46433	51642	49096	50334	111,22	95,07	102,52
Данія	44343	51424	48339	49883	115,97	94,00	103,19
Ісландія	43637	51068	49683	51842	117,03	97,29	104,35
Швеція	45986	48966	49996	51475	106,48	102,10	102,96
Нідерланди	47355	44333	51249	53635	93,62	115,60	104,66
Велика Британія	39511	44118	42839	44118	111,66	97,10	102,99
Канада	44843	43935	46606	48265	97,98	106,08	103,56
Австрія	46420	43547	48014	49869	93,81	110,26	103,86
Фінляндія	40347	42159	42408	44333	104,49	100,59	104,54
Німеччина	45888	41267	48532	50425	89,93	117,60	103,90
Бельгія	42973	40456	45124	46553	94,14	111,54	103,17

Аналізуючи дані таблиці, варто зазначити, що динаміка Валового внутрішнього продукту на душу населення для Люксембургу є позитивною та становить 92049\$ у 2014 році, темп зростання у 2015 становить 112,10%, що свідчить про зростання показника на 12,10%, або на 11138\$, у 2016 спостерігалось невелике підвищення, лише на 99 \$, що у відсотковому відношенні становить 0,1%, та у 2017 році ВВП на душу населення для вказаної країни підвищилось на 3088\$, або на 2,99 %, що є позитивною характеристикою для просування країни на міжнародні ринки. Ще одним із лідерів за рівнем ВВП на душу населення є Швейцарія, у 2015 році показник мав найвище значення за 2014–2017 роки, та складав 82178\$, таким чином, темпи зростання у 2015 році в порівнянні з 2014 склали 141,47 %, у 2016 значення скоротилось до 60365\$, тобто зменшилось на 21813\$, або у відсотковому значенні – на 26,54%, у 2017 динаміка знову піднялась до 61422\$ на душу населення. Більш наглядно динаміку показника ВВП на душу населення для Люксембурга, Швейцарії та Норвегії за 2014–2017 років наведено на рис. 2.

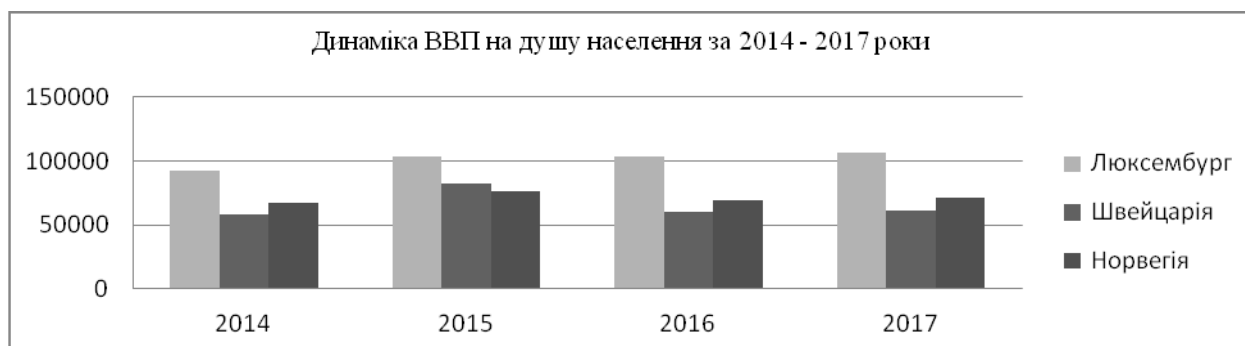

Рис. 2. Динаміка ВВП на душу населення за 2014–2017 роки для Люксембурга, Норвегії, Швейцарії

Аналізуючи показник Норвегії, варто зазначити, що темп зростання у 2015 році становить 113,94%, що означає підвищення значення даного показника на 13,94%, або з 66937\$ до 76266\$ у 2015 році, однак у 2016 спостерігаємо зниження на 6459\$, або на 8,47%, та у 2017 році динаміка ВВП на душу населення знову зросла, та становить 71831\$.

ВВП на душу населення для США має постійну стійку тенденцію до зростання, про що свідчать темпи розвитку 2015 року – 102,39%, 2016 року – 102,96% та 2017 року – 103,37%, таким чином у 2017 році відбулось найбільше підвищення показника (рис. 3).

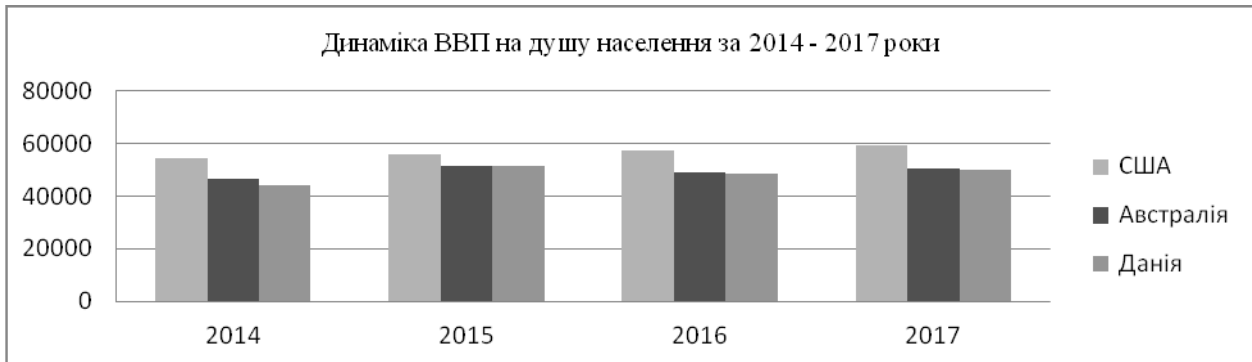

Рис. 3. Динаміка ВВП на душу населення за 2014–2017 роки для США, Австралії, Данії

ВВП на душу населення для Австралії характеризується незначним коливанням у сторону скорочення у 2016 році, однак темп зростання 2015 свідчить про зростання даного показника на 11,22%, або у числовому виразі на 5209\$, у 2016 році спостерігалось невелике зменшення ВВП на душу населення, а саме до 95,07 % у відсотковому значенні, однак у 2017 році показник зріс до 50334\$. У свою чергу, Данія характеризується підвищенням ВВП на душу населення у 2015 році на 15,97%, або у грошовому виразі – 7081\$, однак у 2016 році спостерігаємо незначне скорочення показника до 94%, тобто ВВП на душу населення скоротився на 6%. Так, у 2017 році показник ВВП на душу населення підвищився до 49883\$. ВВП на душу населення у Ісландії характеризується нестабільністю, так як у 2015 році показник зріс з 43637 до 51068 у 2015 році (на 743\$), або на 17,03%, у 2016 році відбувається скорочення до 49683\$ (на 1385\$), а у 2017 знову спостерігається підвищення до 51842\$, або у відсотковому відношенні дане підвищення становить 4,35%. Швеції, так як і США, характерне постійне зростання ВВП на душу населення протягом 2014–2017 років з 45986\$ до 51475\$, або у відсотковому відношенні дане збільшення становить 111,93 %, що є характеристикою підвищення добробуту країни (рис. 4). ВВП на душу населення для Нідерландів та Великої Британії має нечітку динаміку, оскільки що стосується Нідерландів, у 2015 році показник скоротився до 93,62%, після чого у 2016 році підвищився до 51249\$ та у 2017 році знову підвищився до 53635\$, або на 4,66%; відповідно у Великій Британії показник ВВП на душу населення у 2014, 2015 роках мали тенденцію до зростання, у 2016 році він скоротився до 42839\$, а у 2017 році знову піднявся на 2,99%.

Рис. 4. Динаміка ВВП на душу населення за 2014–2017 роки для Ісландії, Швеції, Нідерландів, Великої Британії

Для Фінляндії характерним є постійне підвищення ВВП на душу населення, про що свідчать показники темпів зростання, а саме: у 2015 році спостерігається підвищення з 40347\$ до 42159\$, або у відсотковому відношенні – підвищення на 4,49%, у 2016 – підвищення на 0,59%, а у 2017 – на 4,54%.

Тенденції змін показника ВВП на душу населення для Канади та Австрії є схожими, оскільки бачимо, що у 2015 році відбулось скорочення даного показника до 97,98% та до 93,81% відповідно. У 2016 році відбувається підвищення значення ВВП на душу населення як для Канади, так і для Австрії до 46606 та 48014 відповідно та надалі у 2017 році спостерігається тенденція зростання (рис. 5).

ВВП на душу населення Німеччини, в свою чергу, характеризується коливаннями, оскільки у 2015 році показник скоротився на 4621\$, або на 10,07%, після чого, з 2016 року спостерігається тенденція підвищення ВВП на душу населення.

Підбиваючи підсумки аналізу ВВП на душу населення для країн з розвинутою економікою за 2014–2017 роки варто зазначити, що у більшості з них даний показник має стійку тенденцію до підвищення. Розвинені країни виділяються серед усіх країн світового господарства високим рівнем економічного розвитку. За виробництвом ВВП на душу населення вони значно перевищують середньосвітовий рівень, що

є одним із наслідків їх активної участі у глобалізаційних процесах, створенні та діяльності ТНК, впровадженні економіки відкритого типу і т.д.

Таким чином, на сьогодні, провідною тенденцією розвитку світового господарства є поступовий перехід країн до економіки відкритого типу, що передбачає ліквідацію державної монополії зовнішньої торгівлі, використання різних форм спільного підприємництва, організацію зон вільного підприємництва, інтеграцію господарського комплексу в світове господарство та світовий ринок. Проте водночас відкрита економіка не допускає безконтрольності у зовнішньоекономічних зв'язках, вимагає активного державного регулювання структури експорту та імпорту, руху капіталу, митної, валютної, податкової, кредитної та інвестиційної політики тощо, щоб не допустити одностороннього переважання економічно розвиненіших країн.

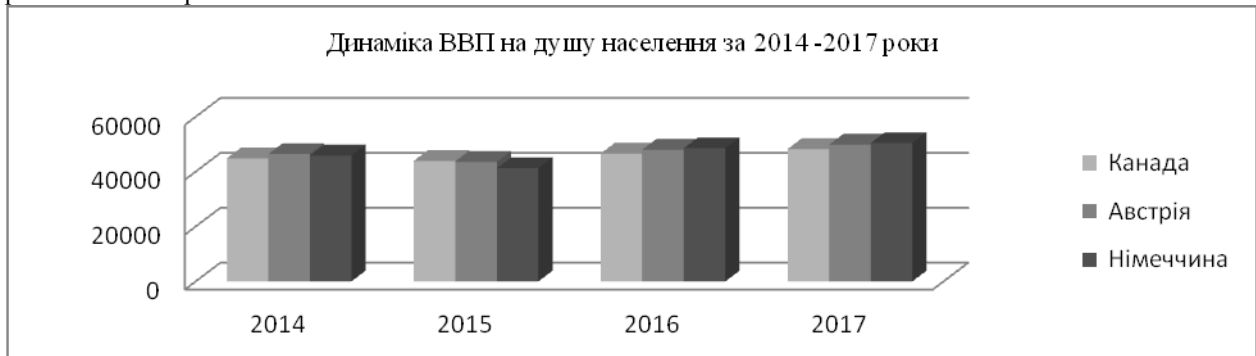

Рис. 5. Динаміка ВВП на душу населення за 2014–2017 роки для Канади, Австрії, Німеччини

Одним з основних напрямів зовнішньоторговельної політики є також лібералізація зовнішньоторговельної діяльності, яка проявлялася у послідовному знятті обмежень приходу іноземного капіталу на вітчизняні ринки.

Окрім цього, важливими тенденціями розвитку сучасного світового господарства є:

- зростання монополізації, концентрації виробництва, в результаті чого виникає нерівномірність розвитку країн;
- інтернаціоналізації господарських зв'язків;
- активна діяльність, а також визначний вплив транснаціональних корпорацій та Транснаціональних банків надсвітове господарство;
- поглиблення Міжнародного поділу праці, що зумовлює удосконалення продуктивних сил та зростання продуктивності суспільної праці;
- вплив провідних центрів економічної активності через рух капіталу, зовнішню торгівлю, валютні відносини.

Висновки. Таким чином, варто зазначити, що характерними рисами сучасного світового господарства є розвиток міжнародного переміщення факторів виробництва, передусім у формах ввезення–вивезення капіталу, робочої сили і технології; зростання на цій основі міжнародних форм виробництва на підприємствах, розташованих у декількох країнах, насамперед у рамках ТНК; економічна політика держав у підтримці міжнародного руху товарів і факторів виробництва на двосторонній і багатосторонній основах; виникнення економіки відкритого типу в рамках багатьох держав і міждержавних об'єднань.

Література

1. Передрій О.С. Міжнародні економічні відносини : навч. посібник / Передрій О.С. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 274 с.
2. Козик В.В. Міжнародні економічні відносини : навч. посібник / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко. – 8-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2011. – 470 с.
3. Список країн за ВВП – Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Literatura

1. Peredrii O.S. Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny : navch. posibnyk / Peredrii O.S. – K. : Tsentr navchalnoi literatury, 2006. – 274 s.
2. Kozyk V.V. Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny : navch. posibnyk / V.V. Kozyk, L.A. Pankova, N.B. Danylenko. – 8-e vyd., pererob. i dop. – K. : Znannia, 2011. – 470 s.
3. Spysok krain za VVP – Vikipeidiia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

Рецензія/Peer review : 15.08.2018
 Надрукована/Printed : 11.09.2018
 Рецензент: д. е. н., проф. Ведерніков М. Д.